

Specjalistyczne wsparcie przedszkoli/szkół ogólnodostępnych

poprzez działania wypożyczalni SCWEW –
od diagnozy do inkluzji
w środowisku szkolnym

AGNIESZKA KLUSZCZYŃSKA

Specjalistyczne wsparcie przedszkoli/szkół ogólnodostępnych poprzez działania wypożyczalni SCWEW – od diagnozy do inkluzji w środowisku szkolnym

AGNIESZKA KLUSZCZYŃSKA

Autor

Agnieszka Kluszczyńska

Redakcja merytoryczna

Zespół ekspertów projektu *Opracowanie Modelu funkcjonowanie SCWEW*

Redakcja językowa i korekta

Editio

Redakcja techniczna i skład

Editio

Projekt okładki, layout

Editio

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2023

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji

Creative Commons Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC BY-NC)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/pl/>

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Publikacja opracowana w ramach realizacji projektu
Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą,
współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

SPIS TREŚCI

Rozdział I. Od idei edukacji włączającej do rozwiązań w praktyce przedszkola lub szkoły	7
Po co nam wypożyczalnia? Założenia Modelu SCWEW	7
Organizujemy wypożyczalnię	8
Kadra SCWEW, czyli kto co robi i kiedy?	10
Rozdział II. Doświadczenia z projektu pilotażowego	12
Wszystko zaczyna się od regulaminu	12
Sprzęt wypożyczony i co dalej?	13
Jak wypożyczyć sprzęt?	14
Zasady zwrotu i kontroli wypożyczonego sprzętu	15
Co mamy, a czego nie? Ewidencjonowanie sprzętu	16
Rozdział III. Prowadzimy zajęcia w klasie zróżnicowanej	29
Dobór sprzętu, zakup, instruktaż... Czy to już wszystko?	29
Praktykujemy wspieranie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych	30
Na zakończenie	40
Bibliografia	41
Netografia	42

Rozdział I. Od idei edukacji włączającej do rozwiązań w praktyce przedszkola lub szkoły

Po co nam wypożyczalnia? Założenia Modelu SCWEW

Działania podejmowane na rzecz wdrożenia założeń edukacji włączającej w postaci konkretnych rozwiązań mają ułatwić, a czasem wręcz umożliwić, uczenie się w nich dzieci, uczniów i uczennic ze zróżnicowanymi potrzebami funkcjonalnymi w polskich przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych. Podstawą zorganizowania rozwiązań systemowych w zakresie edukacji włączającej w polskim systemie oświaty jest Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), opracowany przez zespół ekspertów edukacyjnych na zlecenie Ośrodka Rozwoju Edukacji. Jednym z kluczowych zadań zaplanowanych w Modelu SCWEW jest zorganizowanie i uruchomienie wypożyczalni specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych. Zgodnie z założeniami Modelu SCWEW sprzęty i pomoce dydaktyczne z wypożyczalni mają wspierać przedszkola i szkoły ogólnodostępne w tworzeniu racjonalnych dostosowań do potrzeb i możliwości dzieci, uczniów i uczennic. Mają też stanowić wsparcie w pracy z grupą lub klasą zróżnicowaną. W ramach projektu grantowego pn. „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)”, prowadzonego Przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, powstały i przez dwa lata działały dwadzieścia trzy takie wypożyczalnie, prowadzone w ramach Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (zwane dalej SCWEW lub Specjalistycznymi Centrami). Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

W projekcie pilotażowym, a zatem projekcie nastawionym na zweryfikowanie w praktyce teoretycznego modelu SCWEW, z pojedynczej wypożyczalni korzystało kilka przedszkoli i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem danego SCWEW.

Warto dodać, że takie wypożyczalnie zostały stworzone po raz pierwszy w polskim systemie oświaty jako rozwiązanie ogólnokrajowe.

Wytyczne dotyczące utworzenia i działania wypożyczalni zostały zamieszczone w Modelu SCWEW. Dotyczyły one takich aspektów jak:

- cele funkcjonowania wypożyczalni,
- rodzaje działań podejmowanych w ramach wypożyczenia sprzętu lub pomocy,
- kompetencje osób potrzebnych do realizacji zadań wypożyczalni,
- wykaz proponowanego sprzętu¹.

¹ A. Pietryka et al. (red.), *Model SCWEW, Ośrodek Rozwoju Edukacji*, Warszawa 2021, s. 120-126.

Informacje zawarte w wytycznych miały zapewnić ujednolicenie funkcjonowania wypożyczalni w różnych Specjalistycznych Centrach. Było to uwarunkowane postępowaniem grantowym, z którego wnioski miały posłużyć do podjęcia decyzji dotyczących wprowadzania zmian w polskim systemie oświaty.

Warunkiem wpływającym na możliwości zakupu sprzętu w SCWEW było wprowadzenie zależności między wartością grantu a wielkością środków finansowych przewidzianych na zakup sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych do wypożyczalni. Środki te mogły stanowić maksymalnie 10% wnioskowanej kwoty grantu na utworzenie i funkcjonowanie pojedynczego SCWEW. Zatem przystępujący do konkursu grantobiorcy musieli posiadać przynajmniej wstępną wiedzę, dotyczącą zapotrzebowania placówek, które będą wspierane w ramach grantu.

Organizujemy wypożyczalnię

Pomocą przy planowaniu wsparcia i zakupów do wypożyczalni były dwa narzędzia zamieszczone w Modelu SCWEW. Pierwsze z nich to arkusz ankiety badania potrzeb placówki ogólnodostępnej, wspieranej w projekcie². Arkusz był propozycją, z której potencjalny grantobiorca mógł, lecz nie musiał skorzystać. Arkusz ułatwiał pozyskanie informacji dotyczących dzieci, uczniów i uczennic ze stwierdzonymi potrzebami edukacyjnymi i funkcjonalnymi. Był też pomocą dla osób zatrudnionych w przedszkolu lub szkole ogólnodostępnej przy oszacowaniu zapotrzebowania na specjalistyczny sprzęt i pomoce dydaktyczne. Mogłoby się wydawać, że to działanie „na wyrost”, bo skąd nauczyciele i specjaliści mają to wiedzieć? Otóż Model SCWEW od początku opierał się na wdrożeniu złożeń edukacji włączającej w partnerstwie z nauczycielami, specjalistami, rodzicami, a także dziećmi, uczniami i uczennicami. Pracownicy SCWEW w założeniu mają wspierać nauczycieli i specjalistów w rozwijaniu edukacji włączającej i działać razem z nimi. To właśnie osoby będące blisko dziecka, ucznia lub uczennicy wiedzą najlepiej o ich potrzebach. Arkusz diagnozy zawierał pola do swobodnej wypowiedzi po to właśnie, aby osoby z otoczenia dziecka, ucznia lub uczennicy opisały te potrzeby tak, jak je rozumieją.

Drugim wspomnianym już narzędziem pomocnym przy oszacowaniu wartości grantu, zamieszczonym w Modelu SCWEW, były propozycje rodzajów sprzętów, jakie powinny znaleźć się w wypożyczalni³. Propozycje te podzielone zostały na dwa warianty (koszyki):

² *Ibidem*, s. 172-180.

³ *Ibidem*, s. 122-123.

1. Wariant podstawowy (koszyk 1) zawierający sprzęt uniwersalny, odnoszący się do prawdopodobnych potrzeb przedszkola lub szkoły ogólnodostępnej;
2. Wariant poszerzony (koszyk 2) zawierający sprzęt wyspecjalizowany, odnoszący się do zdiagnozowanych potrzeb dzieci, uczniów/uczennic w przedszkolu lub szkoły ogólnodostępnej.

Założenie koszyków było następujące:

- Wariant 1 (koszyk 1) – w każdej wypożyczalni powinien znaleźć się sprzęt, który będzie dostępny nienależnie od zdiagnozowanych potrzeb szczegółowych. Możemy to porównać do wytycznych dotyczących zawartości apteczki pierwszej pomocy.
- Wariant 2 (koszyk 2, nazwany też poszerzonym) – odnosił się do rodzajów sprzętu i pomocy dydaktycznych, których zakup i wypożyczenie miało być odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby odbiorców.

Na początku funkcjonowania każdy SCWEW przeprowadził pogłębioną diagnozę potrzeb w placówkach objętych wsparciem⁴. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Modelu SCWEW, po przystąpieniu do pilotażu niezbędne było doprecyzowanie, uszczegółowienie i rozbudowanie diagnozy wstępnej, prowadzonej w ramach postępowania grantowego. Co ważne, diagnoza pogłębiona miała być rozwinięciem diagnozy wstępnej, a nie odrębnym, oderwanym od wcześniejszych prac, działaniem. Konieczne było ustalenie szczegółowych obszarów wsparcia w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych oraz określenie form oraz terminów realizacji tych działań.

Takie podejście jest szczególnie istotne przy organizowaniu wypożyczalni specjalistycznego sprzętu SCWEW. Musimy mieć na uwadze, że zakupy sprzętu i pomocy dydaktycznych realizowane są w ramach procedur związanych z wykorzystaniem środków publicznych, na co z kolei potrzebny jest czas na realizację procedur zamówień publicznych. Poza zakupem specjalistycznego sprzętu potrzebnego do lepszego, pełnego uczestnictwa dziecka, ucznia lub uczennicy w procesie dydaktycznym, konieczne było również dookreślenie zapotrzebowania na materiały i pomoce dydaktyczne, niezbędne do bieżącej pracy w grupie lub klasie zróżnicowanej.

Podsumowując: każdy SCWEW na początku swojego działania był zobowiązany do przygotowania wykazu sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych przeznaczonych do wsparcia przedszkoli i szkół ogólnodostępnych. Następnie musiał zakupić ten sprzęt i pomoce i przekazać je do przedszkoli oraz szkół ogólnodostępnych wraz z instruktażem użytkowania i wsparciem dla nauczycieli.

⁴ *Ibidem*, s. 187-193.

Kadra SCWEW, czyli kto co robi i kiedy?

W zespole SCWEW osobą bezpośrednio odpowiedzialną za działania związane z funkcjonowaniem, organizacją i działalnością wypożyczalni specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych, był ekspert ds. technologii wspomagających. Miało to związek z zaproponowanym w Modelu SCWEW podziałem ról i zadań pomiędzy poszczególnych członków i członkinie zespołu. Zgodnie z Modelem SCWEW ekspert ds. technologii wspomagających to osoba, która musi posiadać wiedzę i doświadczenie, zarówno w rozpoznawaniu potrzeb odbiorców, znajomości sprzętu, pomocy specjalistycznych, dydaktycznych, możliwości jego wykorzystania, jak i wdrażaniu racjonalnych dostosowań sprzętowych dla dzieci, uczniów, uczennic w szerokim spektrum dysfunkcji (tj. wzroku, słuchu, ruchu, z trudnościami w komunikowaniu się). Taki ekspert musi też posiadać wiedzę o użytkowaniu i eksploatacji specjalistycznych sprzętów w środowisku przedszkolnym lub szkolnym. Na koniec dodajmy, że musi także orientować się w dostępności tychże sprzętów, co obejmuje fizyczną, rynkową dostępność danego sprzętu, np. czas oczekiwania na dostarczenie oraz dostępność finansową, czy też, mówiąc prościej – cenę zakupu, transportu i eksploatacji.

Po wyborze i zakupie sprzętu, kolejnym zadaniem eksperta ds. technologii wspomagających było przeprowadzenie instruktażu użytkowania sprzętu przez dziecko, ucznia lub uczennicę. W instruktażu brali też udział dorośli z otoczenia dziecka, ucznia lub uczennicy. Najczęściej były to osoby takie, jak koordynator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW⁵, nauczyciele, specjaliści oraz rodzice. Ponadto często potrzebne było wsparcie osób w zakresie prowadzenia procesu dydaktycznego w grupie lub klasie zróżnicowanej poprzez konsultacje lub pokazy prowadzone w ramach lekcji modelowych. Chodziło o bieżące wsparcie w takich sytuacjach, w których dane dziecko, uczeń lub uczennica postępują się specjalistycznym sprzętem.

Ze względu na dużą różnorodność specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych oferowanych przez wypożyczalnię SCWEW, eksperci ds. technologii wspomagających często rozwijali swoje kompetencje techniczne, aby sprostać wymogom projektu i oczekiwaniom odbiorców ich działań. Ponadto, do zadań ekspertów ds. technologii należy dodać:

- odpowiedzialność za ciągłe zbieranie i aktualizowanie informacji o zapotrzebowaniu na sprzęt specjalistyczny dla dzieci, uczniów lub uczennic ze wspieranych przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
- monitorowanie sposobu wykorzystania i użytkowania sprzętu, oprogramowania, pomocy dydaktycznych,

⁵ Koordynator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW to osoba zatrudniona we wspieranym przez SCWEW przedszkolu lub szkole ogólnodostępnej. Głównym zadaniem tej osoby była współpraca z kadrą SCWEW w zakresie zadań realizowanych w macierzystym przedszkolu lub szkole.

- dbanie o stan techniczny i serwisowanie sprzętu oraz uczestniczenie w szkoleniach dotyczących realizacji zadań projektowych lub grantowych SCWEW.

Z raportów superwizyjnych wiemy, że główną potrzebą zgłaszaną przez ekspertów ds. technologii wspomagających, było wsparcie ich w rozwijaniu wiedzy i umiejętności w zakresie dostępności, zastosowania i obsługi nowych sprzętów. Postulowali oni konieczność zapewnienia im możliwości udziału w specjalistycznych szkoleniach sprzętowych i wizytach studyjnych.⁶

Na zakończenie rozważań dotyczących informacji na temat wypożyczalni zawartych w Modelu SCWEW, przyjrzyjmy się wytycznym, dotyczącym pomieszczeń, w których zorganizowane były wypożyczalnie specjalistycznego sprzętu.

W teoretycznym Modelu SCWEW proponowane jest, aby dobór i instruktaże sprzętu odbywały się na terenie wypożyczalni. Do tego potrzebne jest odpowiednie pomieszczenie. Lokal musi być dostępny architektonicznie i mieć wytyczoną drogę komunikacyjną. Zalecane jest, aby pomieszczenie, w którym znajduje się sprzęt, spełniało wymogi BHP i gwarantowało zabezpieczenie sprzętu przed zniszczeniem lub uszkodzeniem. Co więcej, pomieszczenie powinno mieć przynajmniej jedno okno, w celu zapewnienia dostępu do naturalnego światła oraz być odpowiednio wyciszone, tzn. bez pogłosów i dźwięków, dochodzących z zewnątrz. Rekomenduje się też, by posiadało sprawną wentylację dla zapobiegania nadmiernej wilgotności. W wypożyczalni potrzebna jest przestrzeń, w której będzie odbywał się dobór sprzętu, prowadzone będą instruktaże, a dodatkowo odbywać się będą konsultacje i próbne dostosowania stanowisk pracy do potrzeb i możliwości dziecka, ucznia lub uczennicy⁷.

Założenia teoretycznego Modelu SCWEW były weryfikowane w projekcie wdrożeniowym przez dwa lata. W dalszej części niniejszego opracowania przyjrzymy się rekomendacjom i wnioskom dotyczącym organizacji i funkcjonowania wypożyczalni SCWEW, pozyskanym z doświadczeń w tym projekcie.

6 A. Kluszczyńska, *Rekomendacje dotyczące funkcjonowania SCWEW. Raport*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2023, s.4.

7 A. Pietryka et al. (red.), *Model SCWEW*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2021, s. 123-124.

Rozdział II. Doświadczenia z projektu pilotażowego

Wszystko zaczyna się od regulaminu

Regulamin wypożyczalni SCWEW był jednym z pierwszych dokumentów, jaki powstał w ramach jej funkcjonowania. W odpowiedzi na potrzebę uporządkowania oraz nadania struktury nowemu działaniu, każdy SCWEW opracował własny wariant takiego regulaminu. Osoby zainteresowane usługami wypożyczalni, m.in. instruktażami, szkoleniami i konsultacjami, mogły skorzystać z nich nieodpłatnie. Jednocześnie osoby te brały odpowiedzialność za wypożyczony sprzęt. Osoba wypożyczająca była zobowiązana zapoznać się regulaminem, co stanowiło jeden ze sposobów zadbania o prawidłowe korzystanie z wypożyczalni oraz było zabezpieczeniem przed nieprawidłowościami. W niektórych SCWEW, oprócz wymogu zapoznania się z warunkami świadczenia usług, wymagane było, aby osoba wypożyczająca podpisała oświadczenie, że akceptuje warunki regulaminu. Nieprzestrzeganie ich miało stanowić podstawę do rozwiązania umowy użyczenia, i do odebrania wypożyczonego sprzętu.

W tym miejscu konieczne wydaje się doprecyzowanie, kim jest „osoba wypożyczająca”.

Zgodnie z wytycznymi w Modelu SCWEW, specjalistyczny sprzęt używany jest przedszkolom i szkołom ogólnodostępnym, czyli instytucjom (placówkom), zatem osobą wypożyczającą jest osoba reprezentująca instytucję – dyrektor danej placówki oświatowej, objętej wsparciem.

Sprzęt wypożycza placówka, natomiast robi to z powodu konieczności dostosowania go do potrzeb funkcjonalnych konkretnego dziecka, ucznia lub uczennicy. Ważne jest sprawdzanie, czy, i jak dany sprzęt jest możliwy do wykorzystania w warunkach konkretnego przedszkola lub szkoły. Poza wspomnianym testowaniem w miejscu przeznaczenia, doszły do tego jeszcze takie kwestie, jak sposób dotarcia dziecka, ucznia lub uczennicy do wypożyczalni SCWEW, opieka podczas takiej „wyprawy”, czas jej zorganizowania i inne. Tutaj uwidoczniła się różnica między modelem teoretycznym a praktycznym działaniem. W modelu teoretycznym założono, że dobór i testowanie sprzętu mają odbywać się przede wszystkim na terenie wypożyczalni, w siedzibie SCWEW. Jednakże w praktyce okazało się, że znacznie lepiej jest robić to na terenie placówki oświatowej.

Kolejną sprawą było doprecyzowanie wykorzystania sprzętu w placówce ogólnodostępnej. We wszystkich Specjalistycznych Centrach przyjęto dwa główne założenia:

3. Sprzęt jest wypożyczony na wyłączny użytek placówki wypożyczającej i może być wykorzystywany tylko do celów związanych z działalnością edukacyjną.

4. Sprzęt nie może być wykorzystywany do celów komercyjnych lub prywatnych, np. do prowadzenia zajęć logopedycznych, popołudniami we własnym gabinecie.

Uregulowania wymagało też, którzy z pracowników szkoły mają mieć zapewniony dostęp do sprzętu i specjalistycznych pomocy dydaktycznych. Tutaj rozwiązaniem przyjętym przez większość SCWEW było wskazanie, że wypożyczony sprzęt i pomoce mają służyć każdemu nauczycielowi, pracującemu z dzieckiem, uczniem, uczennicą, grupą zróżnicowaną z danej placówki. W żadnym z regulaminów SCWEW nie ograniczono dostępu, jednakże w niektórych takie zapisy nie pojawiły się wcale i kwestia dostępu była nieuregulowana.

Sprzęt wypożyczony i co dalej?

Kwestią wymagającą rozstrzygnięcia było ustalenie okresu, na jaki sprzęt zostanie wypożyczony. Było to podyktowane przede wszystkim względami praktycznymi.

Po pierwsze, możliwe było (a nawet prawdopodobne), że potrzeby dziecka, ucznia lub uczennicy zmieniają się w czasie. Młodzi ludzie rosną i rozwijają się, a zatem konieczne jest zweryfikowanie, na ile dobrze dany sprzęt wspomaga dziecko, ucznia, uczennicę. Sprzęt spersonalizowany to jedno, pomoce wykorzystywane w pracy nauczyciela – drugie. Nauczyciele wykorzystywali sprzęt, oprogramowanie i pomoce do pracy z grupą lub klasą zróżnicowaną i te potrzeby też mogły zmieniać się w czasie. Niezależnie od ustaleń dotyczących tego, że nauczyciele i specjaliści pracujący z dzieckiem, uczniem lub uczennicą, na bieżąco monitorują wykorzystanie sprzętu i pomocy dydaktycznych, wiele Specjalistycznych Centrów wskazało w regulaminie, na jaki okres sprzęt może być wypożyczony. Okres ten wahał się od trzech do dwunastu miesięcy, w różnych SCWEW. Po ustalonym okresie następował zwrot i wówczas, w razie potrzeby, ponowne wypożyczenie. Nie zawsze zwrot sprzętu oznaczał fizyczne przekazanie go do wypożyczalni. Z reguły w przedszkolu lub szkole odbywała się weryfikacja przydatności sprzętu, zarówno z punktu widzenia potrzeb dziecka, ucznia, uczennicy, jak i przydatności tego sprzętu w funkcjonowaniu osoby korzystającej z niego w przedszkolu lub szkole. Ograniczenie czasu wypożyczenia i weryfikacja przydatności była też okazją do sprawdzenia, w jakim stanie technicznym znajduje się sprzęt. Prócz tego, dawało to możliwość sprawdzenia, na ile dany sprzęt jest rzeczywiście wykorzystywany. Miało to zapobiegać przetrzymywaniu sprzętu nieprzydatnego w danym przedszkolu lub szkole.

Jak wspomniano wcześniej, po uprzednim zwrocie sprzętu specjalistycznego, każde przedszkole lub szkoła miały prawo na nowo wypożyczyć sprzęt dla potrzeb związanych z procesem kształcenia. Rozwiązania, jakie tutaj zastosowano, to przede wszystkim:

1. złożenie ponownego wniosku o użyczenie,
2. przedłużenie umowy wypożyczenia.

Jak widać, organizując wypożyczalnię, pracownicy SCWEW zadbali nie tylko o dostosowane i nieodpłatne użyczenie sprzętu, ale też monitorowali wykorzystanie go, biorąc pod uwagę omówione czynniki.

Jak wypożyczyć sprzęt?

Znane nam z codziennego doświadczenia wypożyczalnie, np. książek lub samochodów, najpierw podają informacje dotyczące lokalizacji i godzin otwarcia. Może zatem wydawać się dziwne, że dopiero teraz poruszamy kwestie samego wypożyczenia.

Gdzie wypożyczyć? Kto może wypożyczyć? W jaki sposób?

Różnica między wypożyczalnią SCWEW i wypożyczalnią książek polega m.in. na tym, że osoba wypożyczająca książkę często wie, co chce wypożyczyć lub może to samodzielnie określić, korzystając z katalogu książek. Można też zasięgnąć porady pracownika lub pracownicy biblioteki. W przypadku wypożyczalni specjalistycznego sprzętu SCWEW sprawa wygląda odwrotnie. Najpierw potrzebna jest konsultacja, potem dopiero następuje testowanie i ostateczny dobór sprzętu. Oprócz tego, sprzęty zgromadzone w wypożyczalni znajdują się w pomieszczeniu na terenie SCWEW, czyli w szkole specjalnej, w której SCWEW został utworzony. Aby rozwiązać ten problem wiele Specjalistycznych Centrów ustaliło, że sprzęt wypożyczany jest po telefonicznym umówieniu terminu. Podstawą wypożyczania sprzętu – zgodnie z wymogami Modelu SCWEW – był wniosek, zawierający opis funkcjonowania dziecka, ucznia, uczennicy lub grupy, w przedszkolu czy szkole. Wnioski kierowane były do eksperta ds. technologii, czyli osoby odpowiedzialnej za funkcjonowanie wypożyczalni. Przyjęte rozwiązania SCWEW dopuszczały osobiste złożenie wniosku lub przesłanie go na wskazany adres mailowy. Informacje na temat sposobu wypożyczenia dostępne były w większości na stronach internetowych poszczególnych SCWEW, np. na stronie [SCWEW w Toruniu](#).

Wiele Specjalistycznych Centrów wprowadziło procedurę rozpatrywania wniosku, aby wypożyczenie i dobór sprzętu były adekwatne do potrzeb. Było to związane z tym, że wnioski mogły trafić do SCWEW bez wcześniejszej konsultacji.

Kiedy wniosek został zaopiniowany pozytywnie, podpisywana była umowa i sprzęt trafiał do placówki wypożyczającej.

Kolejną sprawą, która trzeba było zoperacjonalizować, był sposób dostarczenia sprzętu do placówki. Większość wypożyczalni nie świadczyła usług dostarczania i odbioru użyczanego sprzętu. Ta kwestia nie została jednoznacznie uregulowana w projekcie pilotażowym. W niektórych SCWEW podjęto decyzję, że w przypadku niewielkich gabarytowo sprzętów, były one dostarczane przez pracowników SCWEW do szkoły lub przedszkola (pomimo, że SCWEW nie świadczy usługi dostarczania

sprzętu). W przypadku większych sprzętów, najczęściej były one przekazywane przesyłką kurierską. Nierozstrzygnięta w tej sytuacji jest odpowiedzialność za sprzęt podczas dowozu świadczonego przez pracownika SCWEW oraz pracownika przedszkola lub szkoły ogólnodostępnej, jak również pozyskanie środków finansowych na transport sprzętu.

Zasady zwrotu i kontroli wypożyczonego sprzętu

Regulaminy wielu wypożyczalni SCWEW zakładały prawo do rozwiązania umowy w trybie natychmiastowym w przypadku stwierdzenia naruszeń umowy wypożyczenia, np. gdy sprzęt wypożyczany byłby odpłatnie. Aby móc zrealizować działania kontrolne, większość Specjalistycznych Centrów zastrzegła sobie prawo kontroli wypożyczonego sprzętu, w celu jego oględzin i sprawdzenia zgodności jego wykorzystywania z regulaminem. Z kontroli sporządzany był pisemny protokół. W niektórych SCWEW opracowano też zasady zgłaszania zastrzeżeń do treści protokołu, np. możliwość zgłoszenia na piśmie wraz z uzasadnieniem, zasady uwzględniania zastrzeżeń, korekty protokołu i inne.

Kolejną kwestią uregulowaną w wielu SCWEW było postępowanie w przypadku zaginięcia lub kradzieży wypożyczonego sprzętu specjalistycznego. Warto zaznaczyć, że większość sprzętu w wypożyczalniach objęta była ubezpieczeniem na okres jego wypożyczenia, a w okresie wakacyjnym sprzęt pozostawał w wypożyczalni lub placówkach ogólnodostępnych, zgodnie z podpisanymi umowami.

W wypadku zagubienia lub kradzieży sprzętu, osoba wypożyczająca była zobowiązana do niezwłocznego złożenia stosownego zawiadomienia na Policji (potwierdzonego pisemnym zgłoszeniem) oraz powiadomienia o tym lidera SCWEW. W przypadku nieobecności lub braku możliwości skontaktowania się z liderem, należało powiadomić eksperta ds. technologii wspomagających. Po zakończeniu postępowania prowadzonego przez Policję, wypożyczający miał obowiązek przedstawić Liderowi zespołu SCWEW stosowną dokumentację, dotyczącą wyniku zakończonej sprawy. Niezastosowanie się do tych wytycznych skutkowało zobowiązaniem zwrotu wartości sprzętu według wyceny z dnia wypożyczenia (wycena określona w umowie wypożyczenia sprzętu) w terminie określonym w pisemnym wezwaniu.

Nigdy jednak nie zastosowano tego postępowania ze względu na brak kradzieży lub zagubienia.

Co mamy, a czego nie? Ewidencjonowanie sprzętu

Jak wspomnieliśmy, w wypożyczalni znajdował się sprzęt specjalistyczny, oprogramowanie i pomoce dydaktyczne, zakupione na podstawie wniosków z diagnozy wstępnej, a także sprzęt zakupiony po przeprowadzaniu diagnozy pogłębionej, przeprowadzonej w kolejnych etapach działalności SCWEW. Na witrynach internetowych Specjalistycznych Centrów i stronach www dotyczących wypożyczalni, umieszczona była informacja na temat rodzaju sprzętu jakim dysponuje dany SCWEW. Niektóre SCWEW wprowadzały bieżące aktualizacje dotyczące dostępności sprzętu.

Sprzęt w wypożyczalni podlegał ewidencji. Każdy egzemplarz sprzętu posiadał numer katalogowy i był wpisany do rejestru wypożyczeń. Rejestr najczęściej zawierał następujące dane:

- dane wypożyczającego sprzęt (nazwa placówki, imię i nazwisko wypożyczającego),
- datę wypożyczenia i datę planowanego zwrotu sprzętu,
- opis stanu technicznego, w jakim sprzęt został zwrócony,
- podpis przedstawiciela wypożyczalni (ekspert ds. technologii wspomagających) oraz osoby wypożyczającej.

Ponadto każdy egzemplarz sprzętu posiadał kartę katalogową, zawierającą informacje o datach udostępnienia, datach zwrotu sprzętu oraz przeglądach technicznych. W karcie katalogowej odnotowane były ewentualne usterki w wypożyczonym sprzęcie. W niektórych SCWEW prowadzone były też karty wypożyczających, w których również odnotowywano usterki. Dokumentacja wypożyczalni prowadzona i archiwizowana była najczęściej w pomieszczeniu, w którym znajdowała się wypożyczalnia.

Jak widać, wiele kwestii związanych z wypożyczeniem i użytkowaniem sprzętu specjalistycznego zostało uregulowane i sprawdzone w ramach pilotażu. Niektóre kwestie nie znalazły jednoznacznych rozwiązań, zapewne też niektóre problemy jeszcze się nie pojawiły. Dlatego w regulaminach wypożyczalni oraz umowach zawsze odwoływano się do przepisów Kodeksu Cywilnego, jako podstawy rozstrzygnięć.

Praktyczna weryfikacja modelu SCWEW zaowocowała rekomendacjami udzielonymi przez pracowników z dwudziestu trzech Specjalistycznych Centrów, którzy brali udział w projekcie pilotażowym.

Na początek przyjrzyjmy się ogólnym rekomendacjom, dotyczącym utworzenia wypożyczalni SCWEW.

Rekomendacje te pozyskane zostały dzięki wynikom ankiety przeprowadzonej wśród pracowników SCWEW, należących do sieci współpracy i samokształcenia pn. „Specjalistyczne wsparcie przedszkoli/szkół ogólnodostępnych poprzez działania wypożyczalni SCWEW – od diagnozy do inkluzji w środowisku szkolnym”. Badanie

przeprowadzone było przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w czerwcu 2023 roku i miało charakter ankiety online. Wyniki uzyskane z tego badania zostały następnie poddane dyskusji we wspomnianej grupie, co zaowocowało rekomendacjami dla utworzenia wypożyczalni SCWEW.

Rekomendacje te zostały podzielone na kilka obszarów:

1. Kadra, czyli jakie osoby były zaangażowane w działalność wypożyczalni specjalistycznego sprzętu?

Poniżej znajduje się zestawienie osób z podziałem na role w SCWEW i krótki opis ich zaangażowania w pracę wypożyczalni SCWEW.

- Ekspert ds. technologii wspomagających – prowadzenie wypożyczalni.
- Lider SCWEW – podejmowanie decyzji, podpisywanie umów, odpowiedzialność za działania w projekcie.
- Ekspert ds. edukacji włączającej – wsparcie przy diagnozie potrzeb, udzielanie instruktaży, prowadzenie konsultacji dla nauczycieli i rodziców.
- Ekspert ds. Informacji i ewaluacji – prowadzenie i aktualizowanie strony www, monitorowanie wykorzystania sprzętu, ocena działalności wypożyczalni.
- Koordynator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW – wymiana informacji między placówką ogólnodostępną i SCWEW, koordynowanie konsultacji, szkoleń i instruktaży w placówce wypożyczającej, odpowiedzialność za zorganizowanie przeszkolenia zespołów nauczycielskich, pracujących z danym dzieckiem, uczniem lub uczennicą oraz grupami i klasami zróżnicowanymi.
- Specjalista: pedagog specjalny, logopeda z przedszkola, szkoły ogólnodostępnej – odbiorcy instruktaży, osoby wspierające dzieci, uczniów, uczennice, nauczycieli i rodziców w wykorzystywaniu sprzętu.
- Konsultant ds. sprzętu lub szkoleniowiec w zakresie korzystania ze sprzętu – często osoba spoza systemu oświaty, np. przedstawiciel firmy produkującej lub sprzedającej sprzęt, czasem przedstawiciel fundacji lub stowarzyszenia.

2. Dokumenty, czyli jak przygotować się do formalności związanych w wypożyczalnią?

Na zakończenie pracy projektowej, osoby zatrudnione w SCWEW w projekcie pilotażowym przygotowały propozycje dokumentacji dla przyszłych Specjalistycznych Centrów. Przykładowy regulamin oraz propozycje innych wymienionych niżej dokumentów zostały uwzględnione w zmodyfikowanym modelu SCWEW, opracowanym przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Przyjrzyjmy się rodzajom dokumentów, jakie są potrzebne do działania wypożyczalni SCWEW.

- Regulamin zawierający opis działania wypożyczalni, regulujący prawa i obowiązki stron oraz postępowanie w sytuacjach zagubienia lub kradzieży sprzętu.

- Wniosek o wypożyczenie sprzętu, w którym są przede wszystkim informacje na temat aktualnej lokalizacji sprzętu, kontakt do osoby odpowiedzialnej za wypożyczony sprzęt.
- Protokół zdawczo-odbiorczy, a w nim informacje o rodzaju i stanie sprzętu lub pomocy dydaktycznych, termin zwrotu i inne, spisywany każdorazowo podczas wypożyczania i sporządzony w dwóch egzemplarzach: dla wypożyczalni i dla wypożyczającego.
- Karty ewidencyjne dla poszczególnych zasobów, z krótkim opisem funkcjonalności, zawierające informacje na temat modelu sprzętu lub pomocy dydaktycznych, stanu technicznego, historię wypożyczeń i zwrotów.
- Umowa z placówką ogólnodostępną na współpracę z wypożyczalnią SCWEW. Tutaj warto nadmienić, że niektóre SCWEW postulowały, aby zrezygnować z umowy na rzecz uznania wniosku o wypożyczenie jako dokumentu zastępującego umowę.

Na koniec dodajmy, że wymienione dokumenty należy opracować w wersji elektronicznej, aby zamieścić je na stronie wypożyczalni, w formacie, który umożliwia ich wydruk i posługiwanie się wersją papierową.

3. Gdzie urządzić wypożyczalnię, czyli kilka słów na temat pomieszczenia.

Weryfikacja propozycji zawartych w teoretycznym modelu SCWEW pokazała, że trafne przekładają się one na rekomendacje po projekcie pilotażowym. I tak rekomendowane jest, aby wypożyczalnia zorganizowana była w osobnym pomieszczeniu, przeznaczonym tylko na wypożyczalnię SCWEW. Pomieszczenie musi być dostępne dla osób ze zróżnicowanym funkcjonowaniem, zatem rekomendowane jest, aby było to pomieszczenie w budynku z windą lub usytuowane na parterze. Ma to na celu zapewnienie pełnej dostępności dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, a także możliwości transportu sprzętu, o dużej wadze i gabarytach. Sala musi być zamykana, bo przechowywane są w niej zarówno sprzęty, jak i dokumenty z danymi. Ważne jest też, aby sala była zabezpieczona przed nadmierną wilgotnością.

W pomieszczeniu potrzebna jest przestrzeń umożliwiająca przeprowadzenie instruktażu indywidualnego lub dla małej grupy. Ważne jest dobre oświetlenie.

W wypożyczalni potrzebne jest biurko z wyposażeniem biurowym i komputerem oraz co najmniej dwa krzesła dla interesantów.

4. Obsługa administracyjna, informatyczna, zamówienia publiczne.

SCWEW działa na terenie szkoły specjalnej i korzysta z jej zasobów. Z tego względu przed utworzeniem wypożyczalni musimy ustalić kto i w jakim zakresie będzie wspierał działalność wypożyczalni w obsłudze administracyjnej i informatycznej. Szczególnie dotyczy to zamówień publicznych, które wymagają specjalistycznych kompetencji. Potrzebujemy zatem ustalić:

Czy usługi, które możemy nazwać wsparciem administracyjno-technicznym w projekcie, pokryjemy ze środków zaplanowanych na ten cel?

Czy usługi te będą świadczone w ramach świadomego zobowiązania grantobiorcy, który pokryje te koszty i zapewni obsługę?

5. Ubezpieczenie sprzętu i pomocy dydaktycznych

Rekomendacja osób zatrudnionych w SCWEW w projekcie pilotażowym jest jednoznaczna: każdy sprzęt znajdujący się w wypożyczalni powinien być ubezpieczony. Jest to związane nie tylko z odpowiedzialnością za mienie, ale też ze zminimalizowaniem obaw potencjalnych użytkowników dotyczących uszkodzenia, kradzieży lub zagubienia. Potrzebne zatem są środki finansowe na ubezpieczenie, szczególnie na sprzęt o wysokiej wartości.

6. Transport, czyli jak dostarczyć sprzęt do przedszkola lub szkoły ogólnodostępnej?

Kwestia transportu, jak wcześniej wspomnieliśmy, nie została jednoznacznie rozstrzygnięta w projekcie pilotażowym. Z doświadczenia wiemy jednak, że potrzebne są środki finansowe na transport większych pomocy oraz opłaty na dostawę zamówionych pomocy ze sklepów internetowych oraz wykupienie usług kurierskich w razie potrzeby.

7. Dobór sprzętu

Wniosek z placówki ogólnodostępnej powinien zawierać szczegółowy opis potrzeb lub trudności dziecka, ucznia lub uczennicy. Dobór sprzętu powinien odbywać się po konsultacji z ekspertem ds. technologii wspomagającej oraz ekspertem ds. edukacji włączającej SCWEW. Może być potrzebna konsultacja specjalisty pracującego na co dzień z osobami z określoną dysfunkcją. Tutaj przydatne byłoby wsparcie między ekspertami z różnych SCWEW oraz wsparcie międzysektorowe.

8. Instruktaże, instruktaże...

Zarówno ekspert ds. technologii wspomagających, jak i ekspert ds. edukacji włączającej powinni udzielać instruktażu dziecku, dla którego przeznaczony jest sprzęt. Ponadto w instruktażu powinni wziąć udział pracownicy placówki, która wypożycza sprzęt: koordynator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW, psycholog, pedagog specjalny lub pedagog szkolny. Osoby te w dalszej kolejności powinny instruować pozostałych nauczycieli.

Instruktaże mogą się odbywać w wypożyczalni lub w szkole czy przedszkolu.

Przydatne byłyby filmy instruktażowe, pokazujące postępowanie się niektórymi sprzętami.

9. Koszyk podstawowy, czyli co prawdopodobnie będzie nam potrzebne w wypożyczalni.

Jak wspomnieliśmy, zakup sprzętu do wypożyczalni w projekcie pilotażowym opierał się na diagnozie wstępnej i pogłębionej, przeprowadzonej w placówkach wspieranych przez SCWEW.

W tej sytuacji został wypożyczony cały sprzęt, który został zakupiony (lub większość tego sprzętu). Podczas pilotażu wielokrotnie podejmowany był temat zawartości „koszyka podstawowego”, czyli rodzaju i specyfikacji sprzętu, który powinien być dostępny w każdej wypożyczalni.

Zanim przejdziemy do omówienia efektów działań grupy roboczej, zajmującej się wypożyczalnią oraz rekomendacji członków sieci współpracy, dotyczącej funkcjonowania wypożyczalni, przyjrzyjmy się wynikom badania dotyczącego częstotliwości wypożyczeń sprzętów. W odpowiedzi na potrzebę pozyskania wiedzy dotyczącej tego, co i jak często jest wypożyczane, ekspert do spraw technologii wspomagających ze SCWEW w Toruniu, zainicjował i przeprowadził badanie pt. „Ranking wypożyczeń”. Było to badanie ogólnopolskie, przeprowadzone w ramach pracy grupy roboczej, zajmującej się opracowaniem aplikacji online do obsługi wypożyczalni. Badanie miało charakter ankiety online i było przeprowadzone w terminie 25.03.2023 r. – 04.04.2023 r. W badaniu wzięło udział czterystu trzydziestu pięciu respondentów i respondentek. Autorem raportu z badania jest Filip Szafarz, pracownik SCWEW w Toruniu.

Przebieg i wnioski z badania:

Pierwsze pytanie dotyczyło specyfikacji sprzętów, jakie zostały wypożyczone przez poszczególne placówki. Na tej podstawie stworzony został ranking: „Top 30 najczęściej wypożyczanych sprzętów”.

Lp.	Nazwa pozycji w wypożyczalni	Liczba wypożyczeń
1	Laptop	28
2	Tablet	22
3	Oprogramowanie – Edusensus Spektrum Autyzm Pro 1	15
4	Oprogramowanie – Logopedia	14
5	Oprogramowanie – Mówik	11
6	Oprogramowanie – Edusensus Spektrum Autyzm Pro 2	8
7	Sprzęt do integracji sensorycznej	7
8	Oprogramowanie – Specjalne potrzeby edukacyjne	7
9	Etui ochronne	6
10	Lupa powiększająca	6
11	Oprogramowanie – Percepcja słuchowa mTalent	6
12	Kamizelka obciążeniowa	6
13	Zestaw EEG Biofeedback	5
14	Oprogramowanie – Grid 3	5

Lp.	Nazwa pozycji w wypożyczalni	Liczba wypożyczeń
15	Podłoga interaktywna	5
16	Rower trójkotowy rehabilitacyjny	5
17	Oprogramowanie – Biologia, fizyka chemia	4
18	Oprogramowanie – Percepcja wzrokowa mTalent	4
19	Oprogramowanie – Moc emocji	4
20	Oprogramowanie – edukacyjno-terapeutyczne	4
21	Stoliki dla osób niepełnosprawnych	4
22	Timer	3
23	Oprogramowanie – ZOOM TEXT Magnifier	3
24	Oprogramowanie – Wspomaganie Rozwoju PRO	3
25	Stuchawki wyciszające	3
26	Czytnik książek	3
27	Oprogramowanie - Boardmaker & Speaking Dynamically Pro	3
28	Mikrofon	3
29	Oprogramowanie – Dr Neuronowski	3
30	Skaner przenośny A4	2

Źródło: F. Szafarz, *Ranking wypożyczeń. Raport*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2023, s. 6.

Z uzyskanych wyników możemy wnioskować, że do najczęściej wypożyczanych sprzętów należy zaliczyć sprzęt IT oraz oprogramowanie wykorzystywane w komunikacji i wspomagające rozwój dzieci, uczniów i uczennic.

Kolejne pytanie dotyczyło wsparcia w zakresie doboru sprzętu specjalistycznego, co zaowocowało następującymi spostrzeżeniami i rekomendacjami:

Co czwarte sprzętu wypożyczenie odbyło się bez potrzeby konsultacji prowadzonej przez pracownika SCWEW. Warto przemyśleć obligatoryjność konsultacji przed wypożyczeniem; być może w niektórych przypadkach pokazanie działania sprzętu, np. w aplikacji lub w postaci filmu byłoby wystarczające⁸.

5 sprzętów najczęściej wypożyczanych bez potrzeby konsultacji to:

5. laptop,
6. tablet,
7. oprogramowanie – Edusensus Spektrum Autyzm Pro 2,
8. oprogramowanie – Edusensus Spektrum Autyzm Pro 1,
9. oprogramowanie – Specjalne potrzeby edukacyjne.

⁸ F. Szafarz, *Ranking wypożyczeń. Ogólnopolskie badanie najczęściej wybieranych sprzętów w wypożyczalniach SCWEW*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2023, s. 7.

Następne pytanie dotyczyło wsparcia w zakresie wykorzystania sprzętu specjalistycznego i przyniosło taką rekomendację:

Rekomendowane jest, aby SCWEW zwiększyć liczbę wsparcia udzielanego zdalnie, ponieważ potrzeby dotyczące wsparcia związane były głównie z oprogramowaniem. W przypadku sprzętów wysokospecjalistycznych rekomendowane jest wykorzystywanie możliwości szkolenia przez producenta danego sprzętu⁹.

Ostatnie z omawianych tutaj pytań dotyczyło okresu, na jaki wypożyczany był sprzęt. Wniosek z badania był taki, że:

Nie ma wyraźnej zależności, które grupy sprzętów wypożyczane są na dłużej, które na krócej. Trudno wyróżnić interwały, zatem pozostanie przy opcji indywidualnego ustalania okresu wypożyczenia wydaje się najlepsze¹⁰.

Reszta badania dotyczyła aplikacji online do wypożyczeń sprzętów, dlatego jego wyniki nie zostaną przedstawione w ramach niniejszego opracowania.

Ogromną wartością przeprowadzonego badania było rozpoczęcie prac nad stworzeniem „koszyka podstawowego”. W ramach działania sieci współpracy i samokształcenia dotyczącej wypożyczalni sprzętu SCWEW, wypracowana została propozycja takiego koszyka. Co ważne, poza rekomendacjami dotyczącymi sprzętów i oprogramowania oraz ich specyfikacji, zawiera ona również wskazówki, do jakich obszarów aktywności i uczestniczenia można ten sprzęt wykorzystać. Materiał ten stanowi niezwykle cenny zasób i dlatego zamieszczamy go w całości.

Propozycje sprzętów do koszyka podstawowego opracowane w ramach sieci współpracy i samokształcenia, pn. „Specjalistyczne wsparcie przedszkoli/szkół ogólnodostępnych poprzez działania wypożyczalni SCWEW – od diagnozy do inkluzji w środowisku szkolnym”, ORE, 2023.

Lp.	Nazwa	Opis	Rodzaj niepełności
1	Przyciski switch (urządzenie zastępujące mysz komputerową, przeznaczone dla osób niepełnosprawnych)	Ilość przycisków: 2 + kula o średnicy 70 mm do poruszania kursorem (wpływa na zwiększenie precyzji ruchów), · Interfejs: USB, Długość przewodu: nie mniejsza niż 140cm, Dodatkowe opcje: dwa dodatkowe wejścia na przyciski zewnętrzne zwiększające możliwości urządzenia lub dostosowujące je do różnych dysfunkcji osób niepełnosprawnych, Gwarancja: min. 24 miesiące.	ruch

⁹ *Ibidem*, s. 9.

¹⁰ *Ibidem*, s. 11.

Lp.	Nazwa	Opis	Rodzaj niepełności
2	Mysz ergonomiczna (wertykalna)	Konstrukcja: wertykalna, Typ: optyczna, · Rozdzielczość: min. 1000 dpi, · Komunikacja: bezprzewodowa, zasięg min. 2m, · Interfejs: USB, · Liczba przycisków: 2 + rolka przewijania, · Dodatkowe wyposażenie: komplet baterii, · Gwarancja co najmniej 24 miesiące.	ruch
3	Stolik z regulacją wysokości i nachylenia blatu i krzesła	Regulacja wysokości dla wzrostu: 115 cm – 170 cm, pochylany blat: do czytania, pisania i rysowania.	ruch
4	Lupa elektroniczna		wzrok
5	Klawiatura komputerowa specjalistyczna typ1	Powiększona czcionka i zwiększony kontrast przycisków Klawiatura przeznaczona dla osób słabowidzących. · Komunikacja: przewodowa, USB, · Układ klawiszy: QWERTY, · Kolor: czarna, oznaczenia klawiszy białe, · Cechy: regulowane min. 3-stopniowe podświetlenie klawiszy, duże białe litery na czarnych klawiszach, powiększenie czcionki: 400%, · Dodatkowe funkcje: wbudowane dwa porty USB, · Gwarancja min. 24 miesiące.	wzrok
6	Klawiatura komputerowa specjalistyczna typ 2	Klawiatura komputerowa specjalistyczna – typ 2 Klawiatura przeznaczona dla osób słabowidzących. · Komunikacja: przewodowa, USB, · Układ klawiszy: QWERTY, · Kolor: czarna, żółte klawisze, · Cechy: powiększone klawisze 2,5 cm/2,5 cm z wyraźnym, kontrastującym nadrukiem, 1· Klawiatura numeryczna: NIE, · Gwarancja min. 24 miesiące.	wzrok
7	Klawiatura komputerowa	Klawiatura specjalistyczna typ3.	
8	Czytnik e-booków	Ekran: 1448 x 1072 px, wodoodporny z inteligentnym podświetleniem; Pamięć RAM 512 MB; Pamięć wbudowana 16 GB; Złącza USB, Pojemność baterii 1500 mAh; Obsługiwane pliki dźwiękowe: mp3; Obsługiwane pliki tekstowe: ACSM, CHM, DJVU, DOC, DOCX, EPUB, EPUB DRM, FB2, FB2.ZIP, HTM, HTML, MOBI, PDF, PDF(DRM), PRC, RTF, TCR, TXT Obsługiwane pliki obrazu: BMP, JPEG, PNG, TIFF; Wyjście słuchawkowe przez adapter; Komunikacja Bluetooth, WiFi; Dodatkowe wyposażenie: Etui Kabel USB Adapter microUSB – minijack.	wzrok
9	Lupa z podświetleniem LED		wzrok

Lp.	Nazwa	Opis	Rodzaj niepełności
10	Dyktafon	Format zapisu Daisy, mp3; Obsługiwane pliki DAISY, MP3, PDF, EPUB2, DOC, DOCX, pliki tekstowe, HTML, WMA, AMR-WB+, OGG Vorbis, WAVE (PCM), CD-DA, Audible Format4, LKF; Nośnik zapisu Karta SD, pamięć wewnętrzna; Pamięć wewnętrzna 8 GB; Złącza Port USB; Cechy dodatkowe Funkcja kalendarza, Funkcja dodawania zakładki głosowych, Wbudowany syntezytor mowy, Duże udźwiękowione przyciski, klawiatura numeryczna Regulowana prędkość odtwarzania w zakresie od 0,5 do 3; Wyposażenie Karta SD, · Zasilacz sieciowy, Akumulator, · Stereofoniczne słuchawki, · Kabel USB (długi) do łączenia z komputerem, · Kabel USB (krótki) do łączenia z urządzeniami peryferyjnymi, · Futerał Instrukcja.	wzrok
11	Linijka powiększająca		wzrok
12	Folia powiększająca		wzrok
13	Przenośny skaner A4 z wyświetlaczem	Typ: ręczny, 1 · Format skanowanej powierzchni kartki: A4, · Rozdzielczość: 300-900 dpi, · Wyświetlacz: tak, · Format zapisywania plików: JPG, PDF, · Interfejsy: USB, czytnik kart pamięci, · Zasilanie: baterie, · Dodatkowe wyposażenie: komplet baterii, karta pamięci min. 4GB, pokrowiec, · Gwarancja: min. 24 miesiące.	wzrok
14	asystent audio / system FM / wzmacniacz słuchu / dźwięku	· Format skanowanej powierzchni kartki: A4, · Rozdzielczość: 300-900 dpi, · Wyświetlacz: tak, · Format zapisywania plików: JPG, PDF, · Interfejsy: USB, czytnik kart pamięci, · Zasilanie: baterie, · Dodatkowe wyposażenie: komplet baterii, karta pamięci min. 4GB, pokrowiec, · Gwarancja: min. 24 miesiące.	słuch / trudności z percepcją i uwagą słuchową
15	Oprogramowanie do komunikacji alternatywnej	aplikacja przeznaczona na urządzenia z systemem iOS lub Windows lub Android wspomagająca komunikację alternatywną; w pakiecie z symbolami SymbolStix, Widgit, PCS; w zestawie proste plansze wspomagające komunikację za pomocą symboli, Komunikacja tekstowa – plansze dla użytkowników potrafiących czytać i pisać, Interaktywna nauka – pakiety wspomagające edukację oraz Aplikacje łatwego dostępu takie jak Zegar, Aparat, Notatki. serwis on-line umożliwiający udostępnianie i pobieranie pakietów plansz, bardzo bogaty zasób plansz; prosta i intuicyjna edycja plansz, Funkcja predykcji – przyspiesza wpisywanie wyrazów z klawiatury poprzez podpowiadanie sugestii wyrazów; Zdalna edycja – z dowolnego komputera z systemem Windows można bezproblemowo edytować plansze znajdujące się na iPadzie.	mowa

Lp.	Nazwa	Opis	Rodzaj niepełno- sprawności
16	Tablet 10.2"	procesor: A13 Bionic, przekątna ekranu: 10,2 cala, rozdzielczość ekranu: 2160x1620, technologia ekranu: IPS, Retina,, funkcje ekranu: Ekran pojemnościowy Multi-Touch 10 punktowy, powłoka oleofobowa odporna na odciski palców, pamięć RAM: min. 3 GB,, pamięć wbudowana: min 64 GB, Rozdzielczość aparatu przedniego [Mpix]: 12, Rozdzielczość aparatu tylnego [Mpix]: 8,, rodzaj akumulatora: litowo-jonowy, czujniki: Akcelerometr Barometr Czujnik światła Magnetometr Żyroskop, Wi-Fi standard: 802.11 a/b/g/n/ac, bluetooth standard: 4,2, posiada Złącze Lightning, system operacyjny: iOS.	sprzęt uniwersalny
17	Tablet	· Procesor: wydajność według Pass Mark (cpubenchmark.net) na poziomie co najmniej 4000 punktów, · Częstotliwość taktowania: min. 2 GHz, · Wersja systemu: system operacyjny TYP 4 (tabela wymagań n/t systemu na wstępie), · Pamięć RAM: co najmniej 4 GB, · Pamięć wbudowana: co najmniej 64 GB, · Wyświetlacz: ekran 8"- 11", rozdzielczość co najmniej 1340x800 px, · Pojemność akumulatora: co najmniej 5000 mAh, · Waga: nie większa niż 500 g, · Komunikacja: Wi-Fi, Bluetooth, GPS · Interfejsy: złącze słuchawkowe, USB typ C, czytnik kart pamięci SD, · Aparat: na tylnej ścianie (główny) co najmniej 8 Mpix, · Akcesoria: ochronna folia zabezpieczająca i dopasowana (dedykowana) do ekranu, przewód zasilający (i jednocześnie komunikacyjny), ładowarka, etui ochronne zamykane, z możliwością użycia jako podstawka w poziomie i pionie, instrukcja obsługi w języku polskim, gwarancja co najmniej 24 miesiące.	sprzęt uniwersalny
18	Tablet z oprogramowaniem do komunikacji alternatywnej i wspomagającej		ruch
19	Etui pancerne do tabletu 10.2"	Wysoka odporność na uderzenia i wstrząsy. Spełnia wojskowy standard odporności Drop-Test MIL STD 810G 516.6; Wzmocnione narożniki zapewniają ochronę w razie upadku.; Kompatybilne do tabletu opisanego powyżej w pkt. 1.1.	sprzęt uniwersalny
20	Laptopy z ekranem dotykowym	ekran dotykowy 15,6 cala, 1920 x 1080 pikseli 144 Hz, procesor AMD Ryzen™ 7 3750H 2,3 – 4,0 GHz, pamięć 16 GB RAM, dysk 512 GB SSD, grafika NVIDIA® GeForce GTX™ 1650 + AMD Radeon™ RX Vega 10, system operacyjny Windows 10 Home Edition.	sprzęt uniwersalny

Lp.	Nazwa	Opis	Rodzaj niepełno- sprawności
21	komputer osobisty – laptop	Komputer przenośny (laptop) z systemem operacyjnym i pakietem biurowym. · Procesor: wydajność według Pass Mark (cpubenchmark.net) nie mniejsza niż 10000 punktów, · Częstotliwość taktowania: nie mniejsza niż 2 GHz, · Ilość rdzeni: nie mniej niż 4, · Pamięć operacyjna: co najmniej 16 GB, · Dysk twardy: co najmniej 500GB w technologii półprzewodnikowej, 4 · Ekran: matryca z podświetleniem LED, matowa, antyrefleksyjna, · Przekątna ekranu: 15,6" +/-5%, · Nominalna rozdzielczość ekranu: nie mniejsza niż 1920 x 1080 pikseli (Full HD), · Karta graficzna: zintegrowana (podstawowa), · Waga: nie większa niż 2,5 kg, · System operacyjny: TYP 3 (tabela wymagań n/t systemu na wstępie), · Interfejsy: co najmniej 2 porty USB 3.0 lub w standardzie wyższym, 1 port USB 2.0, 1 port HDMI 2.0, 1 złącze słuchawkowe/wejście mikrofonowe, czytnik kart pamięci SD, 1 x DC-in · Komunikacja: min. Wi-Fi 5, Bluetooth 5.0, LAN · Klawiatura: wydzielona klawiatura numeryczna, touchpad, · Inne cechy: wbudowane głośniki, wbudowany mikrofon, wbudowana kamera HD, · zainstalowany pakiet biurowy, w tym co najmniej: edytor tekstu, arkusz kalkulacyjny, aplikacja do tworzenia i prowadzenia prezentacji (licencja bezterminowa). Edytor tekstu umożliwiający: zapisywanie plików w formatach DOC, DOCX, ODT, RTF, TXT, PDF, drukowanie. Arkusz kalkulacyjny umożliwiający: tworzenie tabel przestawnych, zapisywanie plików w formatach XLSX, PDF, ODS, CSV, drukowanie. Program do tworzenia i edycji prezentacji umożliwiający: tworzenie prezentacji z animacjami, zapisywanie plików w formatach PPTX, PDF, drukowanie. · Akcesoria: zasilacz dedykowany przez producenta, mysz komputerowa optyczna bezprzewodowa (min. 1000 dpi, profil uniwersalny, 2 przyciski, rolka do przewijania), zestaw baterii do myszy, etui / torba (w środku kieszeń na urządzenie, oddzielna kieszeń na zasilacz), instrukcja obsługi w języku polskim (papierowa lub w wersji elektronicznej), · Gwarancja: co najmniej 24 miesiące.	sprzęt uniwersalny
22	Pętla indukcyjna przenośna	Pętla indukcyjna przenośna Przenośna – Bezprzewodowy system, Żywotność baterii Li-ion do 30 h, Zestaw słuchawkowy i pętla indukcyjna na szyję, Łatwe podłączenie do TV lub źródła dźwięku, Wbudowany potencjometr głośności, 3 pozycje kontroli tonów, Zasięg do 30 m, Uniwersalny system umożliwiający zastosowanie przez osoby używające aparatów słuchowych różnych firm.	słuch

Lp.	Nazwa	Opis	Rodzaj niepełności
23	Biurko z elektryczną regulacją wysokości	Wysokość 72 – 121 cm; Szybkość podnoszenia 25 mm/s; System antykolizyjny 3 poziomy czułości; Maksymalne obciążenie 50 kg; panel sterujący Płynna regulacja wysokości Wyświetlacz LCD Pamięć 4 pozycji Blokada rodzicielska; Złącza 2 x USB 2.0 i 1 x USB-C. 2,4A/5V; Błat Płyta melaminowana o grubości 12 mm, obrzeża ABS; Pobór mocy w spoczynku < 0,5 W; Poziom hałas < 50dB; Stelaż Metalowy, malowany proszkowo, 2 nakładane profile 75x45 mm i 80x50 mm; Napęd 1 silnik sterowany przez mikroprocesor z zabezpieczeniem przed przeciążeniem, termiczny czujnik pracy silnika.	ruch
24	Program multimedialny z ćwiczeniami interaktywnymi do terapii językowej		
25	Program multimedialny z ćwiczeniami interaktywnymi do terapii autyzmu i ZA		
26	Program multimedialny z ćwiczeniami interaktywnymi do terapii słuchowej		
27	Program do tworzenia symboli/ tablic komunikacyjnych		
28	Przycisk „nagraj dźwięk”		
29	Eyetracker z komputerem i programem do komunikacji		ruch
30	pomoce sensoryczne (kąciki, koce/kotnierze obciążeniowe, ananasy sensoryczne, zestaw zapachowy)		

Lp.	Nazwa	Opis	Rodzaj niepełno- sprawności
31	Oprogramowanie udźwiękawianie		wzrok
32	Oprogramowanie powiększające		wzrok
33	Oprogramowanie udźwiękawiająco powiększające	L.	wzrok
34	Eyetracker z komputerem i programem do komunikacji		ruch

Rozdział III. Prowadzimy zajęcia w klasie zróżnicowanej

Dobór sprzętu, zakup, instruktaż... Czy to już wszystko?

Oczywiście, że nie! Jednym z zadań związanych z funkcjonowaniem wypożyczalni SCWEW było prowadzenie lekcji modelowych z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych w grupie, klasie zróżnicowanej. Lekcje modelowe prowadzone były cyklicznie i miały na celu zaprezentowanie sposobów pracy z grupą, o zróżnicowanych potrzebach. Specyfika pracy z niejednorodnym zespołem klasowym może być wyrażona poprzez zróżnicowanie celów, dobór metod, a także zróżnicowanie i dostosowanie środków dydaktycznych i rozwiązań organizacyjnych. Podczas spotkania w sieci współpracy i samokształcenia prowadzonej przez SCWEW w Łodzi, pani Anna Sowińska, ekspertka zajmująca się organizacją pracy przedszkoli i szkół według założeń planu daltońskiego, stwierdziła, że nie ma takiej możliwości, aby opracować scenariusz lekcji, który będzie pasował do „jakiejs” klasy lub grupy. Scenariusz jest zawsze rozwiązaniem odpowiednim dla tej konkretnej klasy, tej grupy zróżnicowanej¹¹.

Z drugiej strony, nawet nauczyciele zatrudnieni w szkołach specjalnych, biorący udział w projekcie pilotażowego wdrożenia SCWEW mówili o tym, że potrzebują dzielenia się doświadczeniem i pomysłami na to, jak organizować zajęcia w klasie zróżnicowanej:

Zastanawiam się, czy może warto byłoby jakoś ogólnie chociaż podzielić się scenariuszami ze sprzętem używanym podczas zajęć, żeby zapewnić różnorodność. W mojej wypożyczalni np. nie ma powiększalników czy mTalent lub dr. Neuronowskiego i dlatego nie zrobię takich scenariuszy. Ale fajnie gdyby ktoś zrobił. Mam za to dużo z komunikacji alternatywnej, która z tego co widzę, nie jest też wszędzie¹².

Aby unaocznić działania podejmowane przez pracowników SCWEW, poprosiliśmy uczestników i uczestniczki sieci współpracy o podzielenie się z nami pomysłami, np. przykładowymi scenariuszami zajęć z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych, udostępnione przez pracowników SCWEW w ramach sieci współpracy.

Szybko okazało się, że jest z tym pewien problem, bo to, co jest najbardziej istotne, to sposób organizacji pracy podczas lekcji. A to trudno jest opisać w scenariuszu. Co więcej, często nie potrzebujemy tworzyć nowych scenariuszy, tylko wykorzystywać te już

¹¹ Spotkanie w sieci współpracy i samokształcenia prowadzonej przez SCWEW w Łodzi, 20.09.2023.

¹² Wpis uczestnika sieci współpracy i samokształcenia, zajmującej się wypożyczalnią SCWEW, ORE, 2023.

opracowane lub inspiracje do prowadzenia lekcji i w nich zastosować rozwiązania potrzebne w danej grupie.

Do tego potrzebne jest wsparcie nauczycieli i specjalistów w przedszkolach i szkołach, w zakresie tworzenia dostosowań wynikających z funkcjonowania dziecka, ucznia lub uczennicy posługującej się określonym sprzętem lub pomocą dydaktyczną. Potrzebne jest też wsparcie nauczyciela wiodącego i nauczyciela współorganizującego – nauczycieli tworzących zespół podczas lekcji. Wymagana jest również znajomość zasad projektowania uniwersalnego, zarówno w zakresie aranżowania przestrzeni, jak i projektowania procesu dydaktycznego.

Dużo tego!

Na szczęście szklaki już zostały przetarte w pilotażu funkcjonowania SCWEW. W dalszej części omówimy propozycje i działania opracowane i przećwiczone w projekcie pilotażowym. Powstaje tylko pytanie: Od czego zacząć? Podpowiadamy: od siebie samych!

Praktykujemy wspieranie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych

Żeby przygotować się do roli osoby wspierającej dziecko, ucznia lub uczennicę o funkcjonowaniu innym niż to, które znam, warto, żebym mógł/mogła doświadczyć świata w innych warunkach percepcyjnych, niż te, których doświadczam na co dzień.

Przedstawimy inspirację do zorganizowania zajęć dla nauczycieli, specjalistów lub rodziców, dzięki którym będą mogli doświadczyć funkcjonowania w grupie zróżnicowanej. Do przeprowadzenia zajęć nie jest potrzebny specjalistyczny sprzęt lub pomoce dydaktyczne – wystarczą te już dostępne w większości przedszkoli i szkół.

Uwaga! Opisane poniżej scenariusze zajęć dotyczą symulacji, mającej na celu doświadczenie pracy z zastosowaniem ograniczników sensorycznych. Doświadczenie to nie jest jednoznaczne z doświadczeniami funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami. Bardzo ważne jest omówienie usprawnień wynikających z zastosowania specjalistycznych sprzętów i projektów uniwersalnych.

Scenariusze zajęć z zastosowaniem ograniczników sensorycznych:

1. Scenariusz „Selekcjonujemy odpady z robotem Kornelem”.

Cele:

- doświadczenie wykonywania zadań z ograniczeniami sensorycznymi;
- współpraca w grupie zróżnicowanej.

Czas trwania zajęć: 45 minut.

Osoby pracują w grupach 5-6-osobowych. Praca przy stołach o powierzchni minimum 100 cm x 100 cm lub na podłodze. Liczba grup: dowolna.

Materiały potrzebne dla każdego zespołu:

- 1 x rękawice zmieniające dotyk (np. gumowe rękawice ogrodnicze),
- 1 x gogle zastaniające pole widzenia (np. plastikowe okulary ochronne zaklejone nieprzezroczystą taśmą),
- 1 x stopery ograniczające słyszenie (woskowe lub piankowe),
- 1 x 1,5 metra sznurka (do unieruchomienia ręki),
- 1 x karta papieru flipchartowego w kratkę i 4 pisaki,
- 1 robot programowany manualnie, np. SuperDoc, MindDesigner, BeeBot lub inny,
- 1 x zestaw materiałów imitujących odpady, np.: stoik, nakrętka na stoik, plastikowy kubek, torebka herbaty, małe jabłko, kosmetyczny płatek bawełniany, zmięta kartka papieru i inne. Odpady możemy dobrać według własnego pomysłu. Warto zadbać, aby były to odpady zaliczane do wszystkich z pięciu podstawowych kategorii: (1) papier, (2) szkło, (3) tworzywa sztuczne i metale, (4) bioodpady, (5) zmieszane odpady komunalne.
- 1 x zestaw kolorowych kartek formatu A5, na zrobienie pojemników na odpady:
 - kolor niebieski – pojemnik przeznaczony na papier;
 - kolor zielony – pojemnik przeznaczony na szkło;
 - kolor żółty – pojemnik przeznaczony na tworzywa sztuczne i metale;
 - kolor brązowy – pojemnik przeznaczony na bioodpady;
 - kolor czarny – pojemnik przeznaczony na zmieszane odpady komunalne.

Instrukcja do zadania:

To zadanie wiąże się z symulacją funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami. Podczas wykonania zadania wykorzystujecie ograniczniki sensoryczne, dzięki czemu Wasz zespół będzie zespołem osób o zróżnicowanym funkcjonowaniu.

Macie do dyspozycji:

- rękawice zmieniające dotyk,
- gogle zastaniające pole widzenia,
- stopery ograniczające słyszenie,
- sznurek do unieruchomienia ręki.

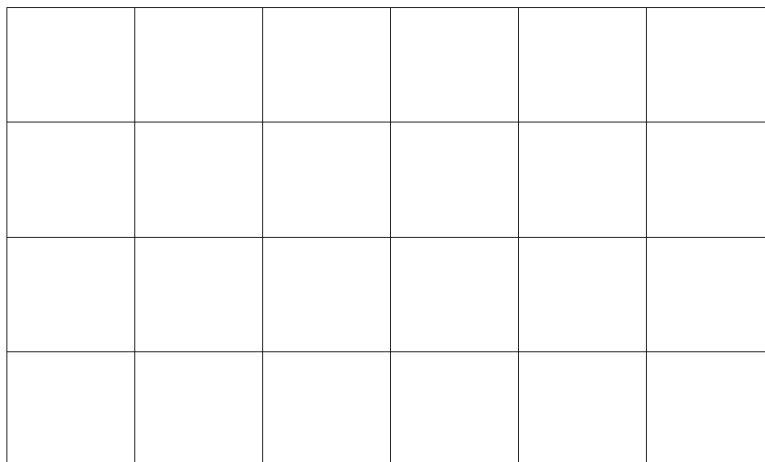
Wybierzcie cztery osoby, które będą miały założone ograniczniki podczas całego zadania. Pamiętajcie, aby wspólnie pracować w zespole i wspierać się w wykonywaniu zadań!

A oto Wasze zadanie:

W słoneczny wrześniowy dzień, robot Kornel wybrał się, jak co dzień, do szkoły. Po drodze zauważył mnóstwo odpadów leżących na trawie. „Jaki bałagan! Koniecznie trzeba tu posprzątać!” – pomyślał Kornel. Postanowił, że kiedy będzie wracał, uporządkuje ten bałagan.

Pomóżcie mu posprzątać.

1. Na karcie papieru flipchartowego w kratkę narysujcie kratownicę, złożoną z kwadratów o boku 15 x 15 cm (6 małych kratek x 6 małych kratek).

2. Narysujcie dom i szkołę w polach znajdujących się skrajnie po przekątnej.
3. Umieśćcie odpady na różnych polach kratownicy. Wykorzystajcie wszystkie odpady!
4. Z boku planszy umieśćcie pojemniki na odpady, wykonane z kolorowych kartek.
5. Postawcie robota na polu „szkoła”. Użyjcie strzałek na głowie robota do zaprogramowania jego drogi tak, aby znalazł się na polu z odpadem. Kiedy robot osiągnie to pole, przetóńcie odpad do właściwego pojemnika.
6. Zaprogramujcie drogę do kolejnego odpadu. Kiedy robot osiągnie to pole, przetóńcie odpad do właściwego pojemnika.
7. Powtarzajcie działania z punktu 6, tyle razy, ile jest odpadów na planszy. Waszym celem jest sprawienie, aby wszystkie odpady znalazły się we właściwych pojemnikach.
8. Na koniec zaprogramujcie drogę robota Kornela do domu

Zwróćcie uwagę, że pojemniki przeznaczone do selektywnej zbiórki odpadów mają różne kolory.

Więcej informacji na ten temat znajdziecie po zeskanowaniu kodu QR.

Powodzenia!
Koniec instrukcji.

Omówienie doświadczenia pracy z ogranicznikami sensorycznymi.

Przykładowe pytania:

Jakie emocje wam teraz towarzyszą?

Co ułatwiało wam wykonanie zadania?

Co ułatwiało wam pracę w grupie?

Co utrudniało wam wykonanie zadania?

Co utrudniało wam pracę w grupie?

Jakie inne działania byłyby przydatne?

Jakie przedmioty lub sprzęty byłyby przydatne?

Jakie zasady współpracy byłyby przydatne?

Co jeszcze należy wziąć pod uwagę, organizując pracę w grupie zróżnicowanej?

2. Scenariusz: Jaka to melodia?

Cele:

- doświadczenie wykonywania zadań, bez zaangażowania zmysłu wzroku;
- doświadczenie we wspieraniu osoby, która nie widzi;
- współpraca w grupie zróżnicowanej.

Czas trwania zajęć: 45 minut.

Osoby pracują w grupach 6-7-osobowych. Liczba grup: dowolna.

Materiały potrzebne dla każdego zespołu:

1 x komplet Bum Bum Rurek,

1 x zestaw nutek, dołączony do Bum Bum Rurek z popularnymi piosenkami,

2 x gogle zastaniające pole widzenia (np. plastikowe okulary ochronne, zaklejone nieprzezroczystą taśmą)

Instrukcja do zadania:

To zadanie wiąże się z symulacją funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w zakresie wzroku. Podczas wykonania zadania wykorzystujecie gogle całkowicie zastaniające pole widzenia, dzięki czemu w Waszym zespole znajdą się osoby o zróżnicowanych możliwościach percepcyjnych.

Dwie osoby w Waszym zespole pracują z zastoniętymi oczami podczas całego zadania (pracują w goglach zastaniających pole widzenia).

Zadaniem Waszego zespołu jest zagranie melodii popularnej piosenki.

Do dyspozycji macie komplet Bum Bum Rurek (8 sztuk) i zapisy nutowe popularnych piosenek.

Kolory nutek w zapisie nutowym piosenek odpowiadają kolorom rurek.

Aby uzyskać dźwięk, delikatnie uderzajcie rurkami w dłoń lub udo (najlepiej swoje 🙌).

Uwaga! Dwie rurki mają kolor czerwony – to rurki dające dźwięk C. Długa czerwona rurka daje dźwięk C', krótka czerwona rurka to C''.

1. Wybierzcie muzyków i muzyczki. Oni będą uderzali Bum Bum Rurkami. Z nich wybierzcie dwie osoby, które będą miały zasłonięte oczy (będą pracowały w goglach). Reszta muzyków i muzyczek gra bez zasłoniętych oczu.
2. Będzie Wam potrzebny dyrygent lub dyrygentka (jedna osoba lub więcej).
3. Zadbajcie też o osoby wspierające grę muzyków i muzyczek, którzy mają zasłonięte oczy.
4. Przećwiczcie zagranie melodii. Macie na to 10 minut.
5. Następnie zagrajcie melodię na forum całej grupy.

Jaka to melodia? Kto pierwszy zgadnie, ten wygrywa. A Wy zagrajcie piosenkę do końca. Może razem zaśpiewamy?

Koniec instrukcji.

Omówienie doświadczenia pracy z ogranicznikami pola widzenia.

Przykładowe pytania:

Jakie emocje wam teraz towarzyszą?

Co ułatwiało wam wykonanie zadania?

Co ułatwiało wam pracę w grupie?

Co utrudniało wam wykonanie zadania?

Co utrudniało wam pracę w grupie?

Jakie inne działania byłyby przydatne?

Co ułatwiało wspieranie osoby, która nie widzi?

Co utrudniało wspieranie osoby, która nie widzi?

Jakie przedmioty lub sprzęty byłyby przydatne?

Jakie zasady współpracy byłyby przydatne?

Co jeszcze należy wziąć pod uwagę, organizując pracę w grupie zróżnicowanej?

Organizacja zajęć mających celu doświadczenie zmienionego funkcjonowania, wymaga gotowości i umiejętności, aby takie zajęcia dobrze omówić. Z naszego doświadczenia wynika, że osoby pracujące w ogranicznikach sensorycznych przeżywają silne i czasem trudne emocje. Podobnie osoby współpracujące z nimi w grupie. Omówienie ma na celu umożliwienie wypuszczenia emocji i wykorzystanie doświadczenia do zaplanowania działania w przyszłości. Dzięki temu możemy skorzystać z doświadczeń poszczególnych członków i członkiń oraz doświadczenia współpracy w grupie zróżnicowanej.

Drugim obszarem wspierania pracy w klasie zróżnicowanej, wynikającym z bardzo dobrej znajomości aktywności i funkcjonowania dziecka, ucznia lub uczennicy jest dostosowanie warunków organizacyjnych w przedszkolu lub szkole. Obowiązek realizacji zaleceń

zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zapewnienie warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, wynika wprost z przepisów prawnych¹³.

Na witrynach wielu przedszkoli i szkół publikowane są typowe dostosowania procesu dydaktycznego do potrzeb osób ze specjalnymi, specyficznymi potrzebami edukacyjnymi¹⁴. Obecnie odchodzi się od takiego podejścia na rzecz dookreślenia potrzeb i możliwości funkcjonowania dziecka, ucznia lub uczennicy na podstawie oceny funkcjonalnej. Więcej na temat zastosowania zasad oceny funkcjonalnej, jej przebiegu, narzędzi i rezultatów znajdują Państwo w opracowaniu pt. „Diagnozowanie potrzeb jako podstawa planowania pracy SCWEW z uwzględnieniem oceny funkcjonalnej”, w ramach niniejszej serii materiałów Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Kolejnym ważnym obszarem z punktu widzenia wykorzystania sprzętów specjalistycznych i pomocy dydaktycznych w grupie zróżnicowanej jest praca zespołu nauczycieli podczas zajęć lub lekcji. W tym przypadku mamy na myśli zespół złożony z nauczyciela wiodącego i nauczyciela współorganizującego proces dydaktyczny, którzy współnauczają dzieci, uczniów i uczennice w klasie zróżnicowanej. Opiera się to na partnerstwie nauczycieli, zatem co do zasady mówimy tutaj o wspólnym prowadzeniu zajęć. Współnauczanie może być zorganizowane w taki sposób, aby przede wszystkim wspierać wybrane dzieci, uczniów i uczennice, np. z niepełnosprawnościami lub trudnościami niewynikającymi z niepełnosprawności. Możemy też tak zorganizować proces, aby pracować z całą zróżnicowaną grupą osób. Ma to wówczas na celu podnoszenie jakości edukacji wszystkich dzieci, uczniów i uczennic, wspólnie uczących się grupach i klasach ogólnodostępnych, bez uwypuklania potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W Polsce mamy taką możliwość, aby zatrudnić nauczyciela współorganizującego proces dydaktyczny w grupach i w klasach ogólnodostępnych, do których uczęszczają dzieci, uczniowie lub uczennice z orzeczoną potrzebą kształcenia specjalnego¹⁵.

W literaturze przedmiotu znajdziemy propozycje organizacji pracy zespołu nauczycieli, które możemy wykorzystać, planując warunki funkcjonowania dziecka, ucznia, uczennicy w przedszkolu lub szkole. Dodajmy: tego konkretnego dziecka, ucznia, uczennicy, z tymi

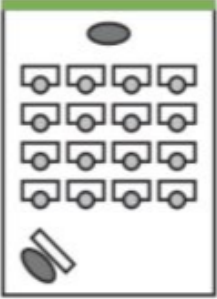
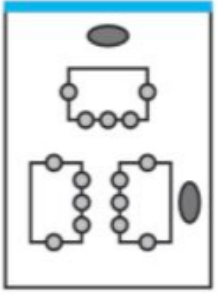
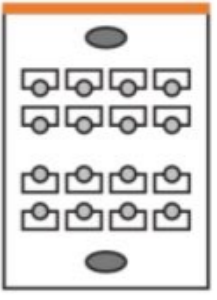
13 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 1309, § 5, pkt 1-2.

14 Nie podjemy przykładów konkretnych przedszkoli i szkół, bo jest ich zbyt dużo. Osobom, które chcą sprawdzić te informacje polecamy, aby wpisały hasło: „dostosowanie wymagań edukacyjnych – szkoła” do dowolnej wyszukiwarki internetowej i zapoznały się z wynikami i wyszukiwania.

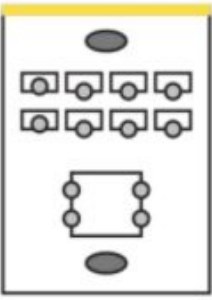
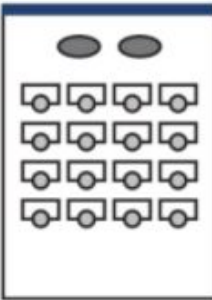
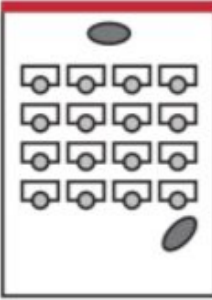
15 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 1309, §7, pkt 1, 2, 3.

określonymi potrzebami funkcjonalnymi. Mamy na myśli osobę, która funkcjonuje w danej grupie lub klasie. Organizujemy pracę w sposób dopasowany do jej potrzeb i możliwości oraz rodzaju wsparcia sprzętowego w danym czasie.

Przykładowe modele organizacji pracy nauczycieli w koncepcji *co-teaching*¹⁶:

 1. One teach, one observe	<i>One teach, one observe</i> – jeden nauczyciel uczy, podczas gdy drugi nauczyciel obserwuje i zbiera dane na temat uczniów oraz całej klasy. ● Teacher ● Student □ Desk/Table Źródło grafiki: File:Co-teaching-models.jpg - KNILT (albany.edu) wejście: 27.09.2023.
 2. Station teaching	<i>Station teaching</i> – zajęcia składają się z trzech części, uczniowie podzieleni są na trzy grupy, przechodzą od stacji do stacji. W dwóch stacjach nauczanie odbywa się pod nadzorem nauczycieli, w trzeciej stacji grupa pracuje samodzielnie zgodnie z przedstawioną instrukcją. ● Teacher ● Student □ Desk/Table Źródło grafiki: File:Co-teaching-models.jpg - KNILT (albany.edu) wejście: 27.09.2023.
 3. Parallel teaching	<i>Parallel teaching</i> – dwóch nauczycieli prowadzi zajęcia w równoległych, równolicznych grupach, co zwiększa aktywność uczniów. Nauczyciele realizują ten sam temat zajęć, ale mogą różnicować metody pracy. ● Teacher ● Student □ Desk/Table Źródło grafiki: File:Co-teaching-models.jpg - KNILT (albany.edu) wejście: 27.09.2023.

¹⁶ Z. Gajdzica, *Formy wspierania nauczycieli edukacji włączającej, doświadczenia i rozwiązania w wybranych krajach*, Materiał konferencyjny z konferencji „Edukacja wysokiej jakości dla wszystkich – wspieranie realizacji założeń edukacji włączającej w praktyce szkolnej”, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa, 12–13.07.2022 r.

 4. Alternative teaching	<i>Alternative teaching</i> – jeden nauczyciel pracuje z większą grupą uczniów, podczas gdy drugi nauczyciel naucza mniejszą grupę. Dzięki temu może on w bogatszy sposób prezentować treści lub realizować inne cele dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów w tej grupie. ● Teacher ● Student □ Desk/Table Źródło grafiki: File:Co-teaching-models.jpg - KNILT (albany.edu) wejście: 27.09.2023.
 5. Teaming	<i>Team teaching</i> – obaj nauczyciele prowadzą zajęcia przy pomocy metody wykładu w dwóch dużych grupach, przedstawiają odmienne poglądy, w inny sposób ilustrują problem, dlatego model ten też bywa określany jako debata. ● Teacher ● Student □ Desk/Table Źródło grafiki: File:Co-teaching-models.jpg - KNILT (albany.edu) wejście: 27.09.2023.
 6. One teach, one assist	<i>One teach one assist</i> – jeden nauczyciel prowadzi zajęcia, podczas gdy drugi koncentruje się na wybranych uczniach i oferuje im indywidualne wsparcie. ● Teacher ● Student □ Desk/Table Źródło grafiki: File:Co-teaching-models.jpg - KNILT (albany.edu) wejście: 27.09.2023.

Do korzyści dla nauczycieli wynikających ze współnauczania, zalicza się przede wszystkim to, że współpracują oni w większym stopniu z innymi specjalistami, dzięki czemu otrzymują indywidualne wsparcie i doskonalą się zawodowo. Doświadczają też większej satysfakcji z wykonywanej pracy. Jeśli chodzi o dzieci, uczniów i uczennice, oni również osiągają korzyści ze współnauczania. Z istniejących, dostępnych doniesień naukowych wiemy, że dzięki współnauczaniu uczniowie i uczennice z niepełnosprawnościami mają wyższe osiągnięcia szkolne. Wyższe osiągnięcia mają też uczniowie i uczennice pełnosprawni, przy czym te doniesienia poparte są niewielką liczbą badań. Jak do tej pory nie potwierdzono empirycznie wyższego poziomu funkcjonowania społecznego uczniów i uczennic.

Współnauczanie jest koncepcją, która była rozwijana podczas projektu pilotażowego SCWEW. W ramach szkoleń uzupełniających, osoby biorące udział w projekcie mogły

rozwinąć swoje kompetencje podczas 15-godzinnego szkolenia pt. „Współnauczanie – co-teaching, jako metoda podnoszenia jakości edukacji włączającej”.

Ogólnym celem tego szkolenia było wyposażenie liderów i kadry SCWEW w wiedzę i umiejętności niezbędne do prowadzenia zajęć w duchu co-teachingu. Dzięki udziałowi w szkoleniu, uczestnicy i uczestniczki poznali metodę co-teachingu i rozwinęli swoje umiejętności zastosowania metody co-teachingu w projektowaniu i realizowaniu zajęć edukacyjnych. Było to oparte na ćwiczeniu umiejętności zastosowania modeli co-teachingu podczas zajęć oraz projektowaniu i realizowaniu zajęć edukacyjnych z zastosowaniem specjalistycznego sprzętu, z wykorzystaniem modeli co-teachingu.

Na koniec przyjrzyjmy się krótko zasadom projektowania uniwersalnego w edukacji.

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 „Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych”, poprzez projektowanie uniwersalne należy rozumieć projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. W projektowaniu uniwersalnym wykorzystuje się kilka zasad, według których należy postępować przy projektowaniu środowiska zabudowanego, produktów i usług ogólnodostępnych. Dzięki temu dookreślone są funkcjonalności, jakie ma spełniać dane rozwiązanie. Oto te zasady:

1. sprawiedliwe wykorzystanie – projekt jest użyteczny i atrakcyjny dla ludzi o różnych umiejętnościach (możliwościach),
2. elastyczność użytkowania – projekt uwzględnia szeroki zakres indywidualnych preferencji i umiejętności odbiorców,
3. prosta i intuicyjna obsługa – zastosowany projekt jest łatwy do zrozumienia, niezależnie od doświadczenia, wiedzy, umiejętności językowych czy obecnego poziomu koncentracji użytkownika,
4. zauważalna informacja – projekt w sposób efektywny łączy ze sobą niezbędne informacje dla użytkownika, niezależnie od warunków otoczenia lub zdolności sensorycznych użytkownika,
5. tolerancja błędu – projekt minimalizuje zagrożenia i negatywne skutki przypadkowego lub zamierzonego działania,
6. niewielki wysiłek fizyczny – projektowanie w taki sposób, aby produkt był efektywny, wygodny i wymagał minimalnego wysiłku użytkownika,
7. wymiary i przestrzeń dostępne i użyteczne – odpowiednia wielkość i przestrzeń przewidziana do podejścia, działania i wykorzystania produktu, niezależnie od wielkości, postawy lub mobilności użytkownika.

W systemie oświaty, projekty uniwersalne są uzupełnieniem racjonalnych dostosowań sprzętowych do potrzeb i możliwości dzieci, uczniów i uczennic. Poruszamy ten wątek

w opracowaniu dotyczącym wypożyczalni sprzętów specjalistycznych i pomocy dydaktycznych z tego względu, że te dwa rozwiązania idą ze sobą w parze. Zanim zaczniemy poszukiwać wsparcia sprzętowego, warto sprawdzić warunki, jakie panują w danej placówce, klasie, np. oświetlenie w pomieszczeniach. Podczas pilotażu wielokrotnie okazywało się, że pozornie niewielka zmiana przynosiła korzyści, które usprawniały funkcjonowanie osób w klasie zróżnicowanej. Przykładem niech będzie sytuacja, gdy zastosowanie beżowego tła w prezentacji spowodowało, że uczennica słabowidząca mogła korzystać z niej w klasie, tak jak pozostali uczniowie i uczennice, bo doświadczała skutków wynikających z nadmiernej wrażliwości na światło, odbite od białego tła.

Inny przykład to znaczne polepszenie możliwości czytania tekstów ze zrozumieniem przez jednego z uczniów po tym, kiedy zaczął otrzymywać karty, na których tekst był wyrównany do lewej strony, a nie wyjustowany.

Wprowadzanie rozwiązań opartych na projektach uniwersalnych jest procesem, który wymaga czasu. Aby przygotować uczestników i uczestniczki projektu pilotażowego do tych działań, Ośrodek Rozwoju Edukacji zorganizował szkolenia, mające na celu rozwinięcie kompetencji i przećwiczenie praktycznych rozwiązań w tym zakresie. Szkolenia te, podobnie jak te wspomniane wcześniej, dotyczące co-teachingu, były skierowane do liderów i kadry SCWEW.

Przyjrzyjmy się krótko tym szkoleniom.

Pierwsze z nich to szkolenie bezpośrednio dotyczące projektowania uniwersalnego, pn. „Projektowanie uniwersalne, uniwersalne instrumenty wsparcia, racjonalne dostosowania dla dzieci i uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami”.

Ogólnym celem szkolenia było wyposażenie liderów i kadry SCWEW w praktyczne umiejętności stosowania w praktyce edukacyjnej zasad uniwersalnego projektowania (UDL – *Universal Design for Learning*). UDL to takie zaprojektowanie warunków w edukacji, aby zapewnić równe możliwości uczenia się wszystkim dzieciom, uczniom i uczennicom. Środkiem do osiągnięcia tego celu jest tworzenie elastycznych środowisk uczenia się, które można dostosować do potrzeb każdej osoby. Szkolenie zostało tak zaprojektowane i przeprowadzone, aby każda osoba w nim uczestnicząca, nie tylko znała zasady UDL, ale też potrafiła podać przykłady zastosowania projektowania uniwersalnego w przedszkolu czy szkole. Ponadto, aby potrafiła zaproponować racjonalne dostosowania i modyfikacje procesu edukacyjnego w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby i możliwości dziecka, ucznia lub uczennicy, grupy albo klasy zróżnicowanej. Uczestnicy i uczestniczki przećwiczyli planowanie zajęć i lekcji w duchu uniwersalnego projektowania, co obejmowało zaplanowanie materiałów dydaktycznych i scenariuszy zajęć oraz przestrzeni, w której przebywają. Warto dodać, że uczestnicy i uczestniczki mieli dostęp do materiałów szkoleniowych również po zakończeniu szkolenia, dzięki sieci współpracy i samokształcenia, która przez półtora roku funkcjonowała w projekcie.

Kolejnym szkoleniem z cyklu szkoleń uzupełniających dla liderów i kadry SCWEW było szkolenie dotyczące prostego języka i tekstów łatwych do czytania i zrozumienia. Zatem było to szkolenie poświęcone tworzeniu dostosowań w procesie dydaktycznym. Ogólnym celem tego szkolenia było wyposażenie nauczycieli w umiejętność tworzenia tekstów i materiałów edukacyjnych, łatwych do czytania i zrozumienia (ETR, *Easy-To-Read*).

Zadaniem osób uczestniczących w szkoleniu było przygotowanie tekstu łatwego do czytania i rozumienia, zgodnie ze standardami. Ponadto, podczas szkolenia poruszane były zagadnienia zastosowania zasad prostego języka (PL – *Plain Language*) oraz wykorzystania tych dwóch języków regulowanych w pracy oświatowej.

Jak widać działania związane z wypożyczaniem sprzętów i pomocy dydaktycznych przenikają na wskroś funkcjonowanie SCWEW. Trudno jest postawić granicę między funkcjonowaniem wypożyczalni i innymi aktywnościami, podejmowanymi w ramach wsparcia świadczonego przez SCWEW. To holistyczne ujęcie wdrażania edukacji włączającej, zaproponowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji daje rzeczywistą szansę na stworzenie w polskich ogólnodostępnych placówkach oświatowych warunków, w których dzieci, uczniowie i uczennice będą osiągały pełnię swojego rozwoju.

Na zakończenie

Funkcjonowanie wypożyczalni specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych SCWEW było pierwszym tego typu rozwiązaniem, wprowadzonym w polskim systemie oświaty. Celem tych racjonalnych dostosowań było stworzenie przestrzeni do edukacji dla wszystkich, czyli możliwości uczenia się dzieci i uczniów o zróżnicowanych potrzebach funkcjonalnych w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w klasach zróżnicowanych.

Wymagało to zainwestowania odpowiednich środków finansowanych, rzeczowych, a przede wszystkim zapewnienia fachowej, specjalistycznej obsługi i wsparcia w zakresie obsługi sprzętu i wykorzystania go do pracy w określonej placówce. W zaproponowanym przez Ośrodek Rozwoju Edukacji Modelu SCWEW do realizacji tego zadania zaproszono nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w szkołach specjalnych. Bazując na ich wiedzy i doświadczeniu w pracy z osobami o zróżnicowanym funkcjonowaniu, często wspomaganych specjalistycznym sprzętem i pomocami dydaktycznymi, stworzono podwaliny do systemowych rozwiązań dla polskiej edukacji. Wyniki przeprowadzonego pilotażu pokazały, że zarówno wsparcie sprzętowe, jak i kompetencyjne prowadzone przez pracowników SCWEW przyniosło oczekiwane rezultaty w postaci rozwijania edukacji włączającej w Polsce.

Bibliografia

- Gajdzica Z., *Formy wspierania nauczycieli edukacji włączającej, doświadczenia i rozwiązania w wybranych krajach*, Materiał konferencyjny z konferencji „Edukacja wysokiej jakości dla wszystkich – wspieranie realizacji założeń edukacji włączającej w praktyce szkolnej”, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2022.
- Kluszczyńska A., *Rekomendacje dotyczące funkcjonowania SCWEW. Raport*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2023.
- Pietryka A. et al. (red.), *Model SCWEW*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2021.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r., poz. 1309.
- Ramowy program szkoleń uzupełniających dla liderów i kadry Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2022.
- Szafarz F., *Ranking wypożyczeń. Ogólnopolskie badanie najczęściej wybieranych sprzętów w wypożyczalniach SCWEW*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2023.

Netografia

Projektowanie uniwersalne – objaśnienie koncepcji, Budowlane ABC, <https://budowlaneabc.gov.pl/standardy-projektowania-budynkow-dla-osob-niepelnosprawnych/wprowadzenie/projektowanie-uniwersalne-objasnienie-koncepcji/>, 2016.

Co-teaching-models, Co Teaching Activity, <https://knilt.arcc.albany.edu/index.php?title=File:Co-teaching-models.jpg>, 2019.

Ulotka odpady 2029 A4, Urząd Miasta Łodzi, https://uml.lodz.pl/files/public/Czas_Wolny/2019_ULOTKA_ODPADY___.pdf, 2019.

